

Reactie van UvA op de Nationale Screeningswet

Datum

26 juni 2025

Opgemaakt door

Integrale Veiligheid – Kennisveiligheid

De Universiteit van Amsterdam sluit zich aan bij de gezamenlijke reactie van UNL op de internetconsultatie van de Wet op de screening kennisveiligheid. Wij onderschrijven de zorgen die in dat stuk worden geuit over onder andere de proportionaliteit, uitvoerbaarheid en financiële impact van het wetsvoorstel.

Met deze aanvullende reactie willen wij enkele aandachtspunten vanuit de UvA extra benadrukken. Door deze punten te onderstrepen hopen we bij te dragen aan een scherper beeld van de gevolgen voor kennisinstellingen in de praktijk, en aan een zorgvuldige afweging van de wetgevingskeuzes.

Doelstellingen wetsvoorstel

Concreet doel van het wetsvoorstel is het beperken van ongewenste kennis- en technologieoverdracht in het onderwijs en onderzoek dat plaatsvindt aan Nederlandse kennisinstellingen. De overheid stelt hiertoe een pakket screeningsmaatregelen voor met verstreckende gevolgen voor de kernactiviteiten van universiteiten.

De beleidsdoelstelling is tweeledig: 1) het vergroten van de weerbaarheid van de Nederlandse kennissectoren, om zo de sterke kennispositie van Nederland te borgen en de fundamentele academische kernwaarden te beschermen die daarmee samenhangen: de academische vrijheid, internationale samenwerking en open wetenschap; en 2) een bijdrage te leveren aan de bescherming van de nationale veiligheid.

Probleemstelling: hoewel de overheid benoemt dat instellingen, naast dat ze zich houden aan bestaande wet- en regelgeving zoals op het gebied van exportcontrole, al actief inzetten op bewustwording en zelfregulering, worden instellingen niet in staat geacht een volledige risico-inschatting te kunnen maken op het gebied van nationale veiligheid.

De overheid stelt dat met dit wetsvoorstel een balans wordt gevonden tussen kansen en risico's en tussen het behoud van de open wetenschap en het beschermen van de nationale veiligheid. Daarnaast wordt betoogd dat om de vooraanstaande positie van Nederland te kunnen behouden moet naast het mitigeren van risico's worden ingezet op de ontwikkeling van hoogwaardige technologieën door internationale samenwerking te blijven zoeken.

Kernpunt van zorg voor de UvA is:

Het effect van de voorgestelde maatregelen is disproportioneel groot voor de kernactiviteiten onderwijs en onderzoek; Er is sprake van frictie tussen de beleidsdoelstelling van het borgen van de sterke kennispositie van Nederland en het beschermen van fundamentele academische kernwaarden en de voorgestelde maatregelen die juist leiden tot een inperking van de academische vrijheid en autonomie van instellingen.

De UvA heeft zorgen over de uitvoerbaarheid en reikwijdte van de voorgestelde maatregelen. Naar verwachting zal dit disproportioneel schadelijke gevolgen hebben voor het faciliteren van de vrije studiekeuze voor (aspirant) studenten en het aantrekken van toponderzoekers. Hierdoor wordt de sterke kennispositie van Nederland eerder ondermijnd dan beschermd.

De UvA wilt graag nog nadruk leggen op de volgende punten, in context van de uitvoerbaarheid van de wet:

- **Uitvoering van de screening**

Uit het wetsvoorstel komt niet duidelijk naar voren hoe de screening uitgevoerd wordt. Wat als het land van herkomst geen informatie verstrekt? Op basis van welke informatie wordt er dan een besluit genomen? Dit kan tot uitsluiting van grote groepen personen leiden. Daarnaast is de screening nu vergaand omdat de omgeving van de persoon erbij wordt betrokken.

De voorgestelde screeningstermijn van 4 weken (of langer bij verlenging) is onverenigbaar met onderwijs- en aanstellingsprocessen die vaak strakke deadlines kennen. Dit belemmert de instroom van studenten en de tijdige start van onderzoeksprojecten of docentschappen. Daarnaast zullen screeningsverzoeken zich opstapelen in piekmomenten, zoals in de aanmeldingsperiode voor masterstudenten of bij de start van onderzoeksprojecten. Justis zal deze pieken structureel moeten kunnen opvangen. In sommige maanden (zoals juni en december) stijgt het aantal openstaande vacatures aanzienlijk, terwijl nieuwe masterstudenten vooral in september starten. Een korte doorlooptijd van maximaal 1 week zou hierin een belangrijke verbetering zijn.

- **Onderschatting van het aantal screenings**

De verwachte aantallen te screenen studenten en medewerkers zijn zeer hoog. Zoals in hoofdstuk 4 wordt toegelicht, gaat OCW ervan uit dat 8.000 screenings per jaar in het gehele kennisveld zullen worden uitgevoerd. De onderbouwing van dit getal ontbreekt en universiteiten benadrukken dat afhankelijk van hoe breed de lijst met sensitieve technologieën wordt geïnterpreteerd, het aantal screenings alleen al voor de universitaire sector vele malen hoger kan liggen.

Bij de eerste versie van het wetsvoorstel, waarin alleen personen van buiten de Europese ruimte onder de screeningsplicht zouden vallen, hadden wij het aantal screeningsplichtigen voor de UvA ingeschat op circa 3.500 per jaar. Inmiddels is, op basis van de ingeschatte reikwijdte van de concept wettekst screening kennisveiligheid, (waarbij iedereen, ongeacht nationaliteit, én masterstudenten onder de screeningsplicht vallen), een nieuwe berekening gemaakt. Deze komt uit op ongeveer 6.000 screeningsplichtigen per jaar, wederom uitsluitend voor de UvA.

- **Financiële impact**

Vanuit het wetsvoorstel komt naar voren dat de geschatte kosten hiervan voor de kennisinstellingen neer komen op €8,1 mln. per jaar en eenmalig €32 mln. Dit is gemiddeld per instelling €218.000 per jaar, en eenmalig €870.000. De financiële impact is groot en wordt verder verzwaaard door de cumulatie met de reeds aangekondigde bezuinigingen. Daarnaast, liggen de kosten voor implementatie hoger dan het wetsvoorstel berekend.

Uitgaande van één uur administratiewerk per screening, zijn er alleen al voor de administratie circa 6.000 manuren nodig voor de UvA, wat overeenkomt met ongeveer 5 fte en 1 fte voor risicobeoordeling van samenwerking en onderzoeksopdrachten. De geschatte kosten hiervan bedragen een half tot een miljoen euro per jaar. Daarbovenop komen de kosten voor compartimentering, die aanzienlijk kunnen zijn, vooral wanneer het noodzakelijk is om een volledig nieuw netwerk aan te leggen, mocht digitale compartimentering in de huidige vorm niet

haalbaar blijken. De implementatie van deze wet kan daarmee oplopen tot tientallen miljoenen euro's.

Compartimentering is in de praktijk vaak onuitvoerbaar, zeker waar laboratoria of apparatuur gedeeld worden door onderzoeksgroepen die aan sensitieve en niet-sensitieve onderwerpen werken. Het is in de meeste gevallen niet mogelijk om een onderscheid te maken tussen apparatuur die uitsluitend voor sensitief onderzoek wordt gebruikt en andere apparatuur. De fysieke inrichting van deze ruimtes laat bovendien niet altijd toe dat dergelijke scheidingen worden aangebracht zonder zeer ingrijpende, langdurige en kostbare verbouwingen van laboratoria en bijbehorende gebouwen – vaak een groot deel van de campus. Tegelijkertijd is er bij beide typen onderzoeksgroepen structurele toegang nodig tot dezelfde infrastructuur. In deze situaties rest de UvA geen andere keuze dan het onder de screeningsplicht brengen van gehele laboratoria, afdelingen of faculteiten. Dit leidt onvermijdelijk tot een aanzienlijke toename van het aantal te screenen personen.